

Всеукраїнська наукова конференція

«Історія та археологія України: сучасні тренди досліджень»

29 квітня 2025 року
М.Одеса

Міністерство освіти та науки України

**Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського**

**Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка**

**Відділ історії козацтва на півдні України
Науково-дослідного інституту козацтва при Інституті
історії України НАН України**

Одеський національний морський університет

Одеський національний художній музей

ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ТРЕНДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Збірка наукових праць

Електронне наукове видання

Одеса – 2025

УДК 94(477)+903(477):(06)

Рекомендовано до друку кафедрою історії України
Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
Протокол № 11 від 18 червня 2025 р.

Рекомендовано до друку вченою радою
Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського» Протокол № 17
від 26 червня 2025 р.

Редакційна колегія:

К.і. н., доцент Сєкерська О. П. (Одеса) – *відповідальний редактор*
Лаборант кафедри історії України Яковлева Д. Є. (Одеса) –
відповідальний секретар
Д. і. н., професор Бабенко Л. Л. (Полтава) Д.
і. н. Бруяко І. В. (Одеса)

Історія та археологія України: сучасні тренди досліджень: збірка
наукових праць / за ред. О. П. Сєкерської. Одеса, 2025. 250 с.

Збірка наукових праць присвячена важливим проблемам сучасної історичної науки, які стосуються сучасних трендів досліджень історії та археології України. До неї увійшли публікації молодих вчених, аспірантів та здобувачів освіти, оприлюднені на I Всеукраїнській науково-практичній конференції «Історія та археологія України: сучасні тренди досліджень», яка відбулася **29 квітня 2025 року** у ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Видання розраховане на вчених-істориків, викладачів, студентів і усіх, хто цікавиться історією та культурою України.

АРХЕОЛОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ТА ІСТОРІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕЧЕРИ
ІЛІНКА

Лукинюк Максим, Сєкєрська Олена.....135

ФРАНЦУЗЬКА ГРОМАДА В ОДЕСІ У ДОРЕФОРМЕННИЙ ПЕРІОД

Малога Олексій, Діанова Наталія.....143

ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ В ОДЕСІ: ПОШУК НОВИХ
РЕАЛІЙ 1925-1929 РР.

Матієнко Олена, Савченко Віктор.....152

ОБРАЗИ АРКАДІЇ: ВІД УТОПІЧНОЇ ДО УРБАНІСТИЧНОЇ

Маціборко Євгеній, Водько Владислав.....158

УНІВЕРСАЛИ ГЕТЬМАНА ІВАНА ВИГОВСЬКОГО, ЯК ДЖЕРЕЛО
РЕГУЛЮВАННЯ ПОЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН З ДУХОВЕНСТВОМ

Мірошніков Ярослав, Бачинська Олена.....167

ВІЙНИ СКИФІВ В ОПИСІ АНТИЧНИХ АВТОРІВ: ХРОНОЛОГІЧНИЙ
ОГЛЯД

Мунтян Вадим, Бруяко Ігор.....179

РОЗБУДОВА РИМО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ В ОДЕСІ В ХІХ
СТОЛІТТІ

Огир Олександра, Діанова Наталія.....187

РОЛЬ ЖІНОК У МЕЦЕНАТСТВІ ЗА ЧАСІВ КНЯЖОЇ ДОБИ

Островська Валерія, Сітарчук Роман 196

ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ЕЛІТИ В ОДЕСІ В ПЕРІОД НЕПу: ПОЛІТИКА,
ЕКОНОМІКА ТА КУЛЬТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Павлов Роман, Савченко Віктор.....202

УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА В КАНАДІ

Рябоконт Дарія, Савченко Віктор.....208

Дарія Рябоконь, здобувачка другого
рівня вищої освіти спеціальності 014
Середня освіта (Історія)

Віктор Савченко, д.і.н., професор
кафедри історії України ДЗ
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д.
Ушинського»

м. Одеса

УДК 94(477.7):281.93”18”

УКРАЇНЬСКА ДІАСПОРА В КАНАДІ

Анотація. У тезах висвітлено історію формування української діаспори в Канаді, починаючи з кінця XIX ст. й до сьогодення. Аналізуються чотири основні хвилі еміграції, зумовлені соціально-економічними, політичними та воєнними факторами. Авторка звертає увагу на внесок українців у розвиток культурного, освітнього й політичного життя Канади, на збереження національної ідентичності та активну участь у діалозі між двома країнами. Стаття базується на наукових джерелах та актуальних демографічних даних, що дозволяє комплексно оцінити значення української канадійської діаспори для обох держав.

Ключові слова: українська діаспора, Канада, еміграція, культура, політика, освіта, національна ідентичність.

Українська діаспора в Канаді — це не просто велика чисельна громада, це справжнє явище, яке охоплює понад століття історії, тисячі людських доль і цілий пласт культурного, політичного та суспільного досвіду. За даними 2019 р. в Канаді проживає 1 209 085 осіб українського походження і ця присутність відчутна в найрізноманітніших сферах: від освіти й культури — до політики й

бізнесу. Вивчення цього феномену є актуальним, особливо в контексті нових міграційних хвиль, що посилились після російської агресії проти України у 2014 та 2022 рр. Понад століття українські спільноти в Канаді залишаються в центрі уваги дослідників. Цікавилися ними як зарубіжні, так і українські науковці — серед них, зокрема, варто згадати Н. Солонську, Т. Шадріну, Н. Совінську. В їхніх працях висвітлено ключові етапи переселення українців до Канади, процеси адаптації, функціонування організацій, церков, культурно-освітніх установ, а також роль українців у суспільно-політичному житті канадської держави. Головна мета моєї роботи полягає у переосмисленні історії формування української діаспори в Канаді через призму її еміграційних хвиль, а також в аналізі того, який внесок зробили українці у розвиток культурного, освітнього та політичного простору Канади. Окрема увага приділяється тому, як ця діаспора впливає як на канадське суспільство, так і на Україну, зберігаючи свою ідентичність і залишаючись активним посередником у діалозі між двома країнами.

Поштовхом до першої хвилі української еміграції до Канади, яка охоплює період з останньої чверті XIX ст. до закінчення Першої світової війни, стали передусім аграрне перенаселення, малоземелля та загальне соціально-економічне неблагополуччя на західноукраїнських землях, що перебували тоді під владою Австро-Угорщини. Декілька родин із сіл Галичини та Буковини прибули й оселилися в районах на північний схід від Едмонтона, а також у західних провінціях Саскачеван, Альберта, Манітоба. Відомим є ім'я одного з першопрохідців – Іван Пилипів. Саме такі перші поселенці стали ініціаторами у заселенні та господарському освоєнні зазначених територій, де сільське господарство залишається провідною галуззю економіки. Друга хвиля еміграції, яка розгорнулася у міжвоєнний період (1918–1939 рр.), мала не лише економічні, а й виразно політичні мотиви. Основною причиною появи цієї хвилі стало припинення існування Української Народної Республіки (УНР) та Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). Серед переселенців цього періоду

були учасники національно-визвольних змагань 1917–1921 рр., які рятувалися від переслідувань радянської влади. М. Боровик [1, 17] вважає, що часові рамки цієї хвилі є вужчими і охоплюють період з 1922 по 1939 р., підкреслюючи, що в перші повоєнні роки канадська імміграційна політика була доволі обмежувальною. Третя хвиля еміграції, яка охоплює післявоєнний період від середини 1940-х до 1960-х рр., відзначається переважно політичним характером. Основною причиною еміграції в цей період стали війна та загострення політичної ситуації у Східній Європі, що змушували людей залишати рідні землі в пошуках безпечнішого та стабільнішого життя за кордоном. Тоді Канаду обрали новим домом приблизно 37 тис. українців. Переважна більшість оселилася в найбільш урбанізованій провінції країни — Онтаріо, надаючи перевагу таким містам, як Торонто, Оттава та іншим великим населеним пунктам, про що детально писав П. Мірчук [6, 74]. Нарешті, четверта хвиля української еміграції починається в 1970-х рр. і триває дотепер. Вона охоплює як трудову, так і професійну міграцію. Її першочерговими причинами стали економічна нестабільність, безробіття, політична невизначеність у період розпаду СРСР та початку незалежності України. Після подій 2014 р., а також особливо з початком повномасштабної війни у 2022 р., Канада стала одним із головних напрямків для українських емігрантів. Значна частина — це вимушені переселенці, які шукали безпечного притулку через війну. Аналіз чотирьох хвиль української еміграції до Канади дозволяє простежити еволюцію мотивів переселення — від пошуків землі, праці та порятунку від політичних переслідувань до прагнення стабільності й безпеки в умовах війни.

Не менш важливим є питання: як саме українці, опинившись у новому суспільстві, зуміли зберегти свою ідентичність, інтегруватися та впливати на життя Канади? Через складні умови життя на канадських землях українські переселенці змушені були згуртовуватись, зберігаючи тісні внутрішні зв'язки, проте водночас залишаючись відокремленими від основного соціального й культурного простору країни. Саме ця ізоляція стала визначальним

чинником у формуванні особливого шляху розвитку української громади в Канаді. Поступово діаспора не тільки інтегрувалася в місцеве середовище, а й почала активно формувати власний соціальний простір, сприяти розвитку відносин між Канадою та Україною, а згодом — і впливати на власне канадське оціально-політичне та культурне життя.

Соціальне життя громади спочатку будувалося довкола сільськогосподарських об'єднань та церковних громад. У перші десятиліття XX ст. головним соціальним осередком для українців залишалися церкви — греко-католицькі та православні, які не тільки об'єднували людей на релігійному ґрунті, а й виконували роль шкіл, культурних центрів, місць ухвалення важливих рішень громади. У 1914 р. в Канаді діяло понад 150 українських парафій. До початку Другої світової війни українці заснували численні кооперативи, кредитні спілки, а також добродійні товариства, якот «Союз українців Канади» (SUSK), заснований у 1927 р. Подібні організації сприяли взаємодопомозі, фінансовій підтримці новоприбулих і формуванню внутрішньої солідарності. В 1920-х рр. існували десятки початкових шкіл, де навчання велося українською мовою. Хоча офіційна освітня політика Канади довгий час не сприяла збереженню мов меншин, українці вперто боролися за право навчати своїх дітей рідною мовою. У 1970-х, після впровадження політики мультикультуралізму, українська мова офіційно отримала статус однієї з мов навчання в деяких провінціях Канади. Нині, за даними перепису 2021 р., українською мовою в Канаді вдома користується бл. 160 тис. осіб. Культурне життя української діаспори вирізнялося яскравою активністю. Фольклор, традиції, свята, гастрономія — все це переносилося до нової країни, поступово адаптуючись до місцевих умов. Ще у 1920х рр. в українських громадах з'являються хори, танцювальні колективи, театральні гуртки [4].

У XX – поч. XXI ст. канадійські українці активно видавали та видають свої газети й журнали. Одне з найстаріших україномовних видань — газета «Ukrainian Voice» (Вінніпег, заснована у 1910 р.). В Канаді функціонують десятки українських музеїв, культурних

центрів, бібліотек, зокрема відомий Український культурно-освітній центр «Осередок» у Вінніпезі, який володіє унікальним архівом діаспорної літератури, фольклору, історичних документів. Особливого значення в культурному житті канадійської діаспори набули фестивалі. Наприклад, щорічний «Toronto Ukrainian Festival» є найбільшим у Північній Америці святом української культури, який щороку збирає десятки тисяч відвідувачів. Подібні заходи відбуваються також у Ванкувері, Монреалі, Едмонтоні, Калгарі [5].

Якщо казати про політичну активність українців у Канаді, то вона формувалася поступово. У перших хвилях еміграції вона зводилася здебільшого до захисту прав переселенців на місцевому рівні, то вже з другої половини ХХ ст. діаспора почала активно впливати на загальнонаціональні процеси. Українці Канади стали учасниками політичного життя, не лише як виборці, а й як обрані посадовці. За останні десятиліття десятки канадців українського походження займали депутатські мандати, зокрема відомими є такі постаті, як Реймонд Гнатишин — генерал-губернатор Канади у 1990–1995 рр., Христя Фріланд — віце-прем'єрка та міністрка фінансів Канади [6].

Окрім участі у внутрішній політиці, українська діаспора значною мірою вплинула й на зовнішньополітичний курс Канади щодо України. Зокрема, після проголошення незалежності України в 1991 р., саме канадська діаспора ініціювала численні кампанії підтримки, вимагала визнання України та надання їй фінансової допомоги. Вагому роль вона відіграла й у формуванні позиції Канади після Революції Гідності 2014 р. в Україні, а також після повномасштабного вторгнення військ РФ в Україну у 2022 р. За декотрими даними, саме Канада стала однією з країн Америки, що прийняли найбільшу кількість українців після 2022 р. — понад 210 тис. осіб станом на 2024 р. Українська діаспора активно займається волонтерством, збором коштів для Збройних Сил України, допомогою переселенцям, вирішує чимало інших важливих питань.

Таким чином, українська діаспора в Канаді — це унікальне явище, що сформувалося під впливом історичних, політичних і соціально-

економічних обставин. Упродовж понад століття українці не лише адаптувалися до нового середовища, а й активно впливали на формування канадського мультикультурного суспільства. Попри численні виклики — мовні бар'єри, асиміляційний тиск, втрату зв'язків із Батьківщиною — їм вдалося зберегти національну ідентичність, створити розгалужену систему громадських організацій, закладів освіти, культури. Сьогодні українська громада Канади не лише підтримує національну пам'ять, а й виступає важливим чинником міжнародної підтримки України. Її приклад демонструє, як діаспора може бути не лише спадщиною минулого, а й потужним ресурсом майбутнього — і для приймаючої країни, і для держави походження.

Список використаних джерел

1. Боровик М. Українсько-канадська преса та її значення для української меншини в Канаді. Мюнхен: Український вільний університет, 1977. 341 с.
2. Кондрашевська Ю. Національно-культурні здобутки українців Канади. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Історичні науки. 2015. Вип.23. С. 204–205. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/5174/1/35.pdf>
3. Культурно-гуманітарна взаємодія. Посольство України в Канаді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://canada.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/kulturnogumanitarna-vzayemodiya>
4. Мірчук П. Українська визвольна справа і українська еміграція. Торонто: Ліга визволення України, 1954. 79 с.
5. Паламарчук Н., Радецька О. Українська діаспора в Канаді та її внесок у становлення української незалежної держави. Матеріали конференції. 2015. С. 129–130. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

- <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/1c7347f0-3607-45cdaff6-5197d9caf234/content> 6. Совінська Н. Історія української еміграції в Канаду / Н. Совінська // Матеріали конференції. 2008. С. 320–325. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/16190/2/Conf_2008_Sovinska_Nstorii_a_ukrainskoi_emihratsii_320.pdf
7. Українська діаспора в Канаді. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://europortal.biz.ua/krayinyameryky/kanada/ukrainska-diaspora-v-kanadi.html>
8. Українці в Канаді: від першої хвилі імміграції дотепер [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/ukra%D1%97nczi-v-kanadi-vid-persho%D1%97hvili-immigraczi%D1%97doteper/>

Daria Ryabokon, a first-level of higher education student, majoring in 014 Secondary Education (History)

Savchenko Viktor, Doctor of Historical Sciences, Professor of the Department of History of Ukraine

South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky

Odesa

THE UKRAINIAN DIASPORA IN CANADA

Abstract. *The article explores the historical development of the Ukrainian diaspora in Canada from the late 19th century to the present. It analyzes four major waves of emigration driven by social, economic, political, and wartime factors. The author focuses on the contribution of Ukrainians to Canadian cultural, educational, and political life, as well as on the preservation of national identity and active engagement in*

Ukrainian–Canadian dialogue. The article draws upon scholarly sources and current demographic data to provide a comprehensive overview of the diaspora's significance for both nations.

Key words: *Ukrainian diaspora, Canada, emigration, culture, politics, education, national identity.*

Солодка Марія, здобувачка третього
рівня вищої освіти спеціальності 032
Історія та археологія

Савченко Віктор, д.і.н., професор
кафедри історії України

ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д.

Ушинського»

м. Одеса

УДК 930.1(477)«1920/1930»

ЛІТЕРАТУРНО – МИСТЕЦЬКІ ОСЕРЕДКИ ОДЕСИ В 1920 – Х РОКАХ: ВІД «ГАРТУ» ДО «ВАПЛІТЕ»

Анотація. Стаття присвячена аналізу літературно-мистецьких осередків Одеси у 1920-х роках, зокрема діяльності організацій «Гарт» і ВАПЛІТЕ. Розглянуто їхню роль у розвитку української культури, вплив на формування літературного процесу та зв'язок із українізаційною політикою того часу. Особливу увагу приділено специфіці функціонування літературних груп в умовах радянської влади та їхній взаємодії з іншими мистецькими течіями. Використано архівні матеріали, спогади сучасників і праці дослідників, що дозволяє простежити культурну динаміку Одеси в зазначений період.

Ключові слова: Одеса, 1920 – ті роки, літературні осередки, «Гарт», ВАПЛІТЕ, українізація, культура, мистецтво.

Електронне наукове видання

Історія та археологія України: сучасні тренди досліджень: збірка наукових праць / за ред. О. П. Сєкерської. Одеса, 2025. 250 с.

Збірка наукових праць присвячена важливим проблемам сучасної історичної науки, які стосуються сучасних трендів досліджень історії та археології України. До неї увійшли публікації молодих вчених, аспірантів та здобувачів освіти, оприлюднені на I Всеукраїнській науково-практичній конференції **«Історія та археологія України: сучасні тренди досліджень»**, яка відбулася **29 квітня 2025 року** у ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Видання розраховане на вчених-істориків, викладачів, студентів і усіх, хто цікавиться історією та культурою України.

Матеріали подано в авторській редакції

Макетування: Яковлєва Д. Є.

Дизайн обкладинки: Засоба К. І.